

VI.

Európa' teendői.

Az orosz szellemi erők ellen: szellemi erők' használata.

Ellenszenvű nemzetiségek öregbitése. — Vallási befolyásának — azon vallás' pártolása általi gyengítése. — A' szláv nemzetiségek iránti kimélet.

Alkotmányosság' zászlajának kitűzése; — főként Austria 's Poroszország által.

Európa' illy móddal eszközölhető biztos állása; — 's hihető' alakulása.

Látók, orosz részről szintugy mint forradalmi szláv propaganda által — mi következhetik Európára; 's hogy a' mostani irányok 's törekvések még béke' idején is veszélyt hozandanak; ha pedig háború' lángja tör ki, az a' legnagyobb hihetőséggel a' jelen polgári 's nemzeti viszonyokat fölemészte 's álladalmakat földúlva, csapna Európa felett egybe. És láttuk, hogy magokat a' szlávokat is fellengő remények' csaló színe alatt szomorú jövőndő fenyegeti.

Mit tegyen Európa a' fenálló birodalmak', azok közti viszonyok', a' kérdéses nemzetek' 's magoknak a' szlávoknak is érdekében — a' közelgető baj' 's veszélyek' megelőzésére 's legyőzésére?

Egyfelől az orosz ellen, másfelől a' szláv — 's azzal czimboráló más forradalmi törekvések ellen kell magát Európának oltalmi helyzetbe 's bátorságba tenni.

Láttuk már: az oroszoknak minő nagy 's fenyegető hatalma; de láttuk azt is, hogy e' hatalomnak fenyegetőbb része nem anyagi, hanem szellemi természetű.

Az oroszoknak fegyveres ereje igen gyakran veretett meg. Hadsereg Auszterlitzet felejtve, a' per'sák elleni szerencsés táborozás (1812 — 1815) által nagy hírre kapott volt, győzelmesség' fényében tündöklött; de e' csáb már Sumlánál kezdett oszlani; 's a' lengyeleknek több fényes győzelmei, 's a' cserkeszek' derék ellentállása jórészt mindenkit megtérített az orosz fegyver' győzhetlensége felőli hitéből. Ellenben ha a' diplomatia' téréen vagy egyszer vissza is kell vonulnia, (mi az eredményeket tekintve ritka eset lehet) ilyenkor is, épen olly jól tudja vesztését titkolni, mint

nyert sükeréből csak épen anynyit láttat, mennyit haszna megkiván.

Politicája mellett legnagyobb ereje az ez által olly jól használt nemzeti 's vallási rokonszenyben vagyon. Sokkal inkább fekszik — mint már többször mondatott — ebben ereje, mint szuronyaiban 's ágyuiban.

Ezen rémitő erő szellemi lévén — annak ellenében is sükerrel csak hasonlóan szellemi fegyvert lehet használni. Mint az Ossian' földi hőseinek fegyvere, az árnybajnokokat derékba metsette ketté, de azok sértetlen 's épen maradtak: ugy szellemi erőt fegyver nem, csak más szellemi erő győzhet le 's tarthat egyensúlyban.

Az orosz hatalommal szembe ellensúly vagy — ha szükség — ellenfegyver gyanánt, hasonlóan nemzetiségeket kell alkalmazni. — Az ő leghatalmasabb fegyvere: a' szláv rokon nemzeti elemek 's a' görög vallás. Ezek ellen csak más — ha ezekkel nem ellenséges is de különálló — nemzetiségek 's vallásos érzetek léphetnek sorompóba.

Illy nemzetiségeket kell tehát Európa' többi hatalmainak pártolni, öregbíteni, értelmi 's anyagi

kifejlődésöket 's izmosodásukat előmozdítani; 's illy vallásokat ápolni. — Hogy sem ama nemzetiségek' öregbitése sem ezen vallások' ápolása, más nemzetek' 's vallások' elnyomása vagy épen üldözése által czélszerűen nem eszközölhető, 's hogy annak csak megkisértése is hiba és véték: azt magyarázni 's ismételni szükségfeletti. — De mind erről később még többet.

A' más oldal, honnan a' már annyiszor fejtett veszélyek fenyegetik Európát — általánosan a' forradalmi, 's jelesen a' szláv forradalmi törekvés. — Ez is szellemi hatalom, még pedig roppant. Ez ellen is fegyver 's anyagi erő nem sokat ér.

Öntudatra ébredés, jogérzet vagy sejdítés ezen szellemnek első forrása; ohajtások 's vágyok táplálják 's növelik; öncsalás vagy csalatás, fonák vagy félszeg fogalmak 's eszmék zavarossá teszik; ábránd rohanó folyammá gyorsítja; allyas és magasztos de neki szilajult indulatok — pusztító árrá dagasztják.

Fegyver 's anyagi erő forradalom' kitörését gátolhatja 's kitört forradalmat elnyomhat, de forradalmi törekvést soha sem. Mig pedig e' törekvés létezik, addig annak fékezésének kínos és

kinzó feladata az álladalmat 's közéletet éjjeli lidérczkint nyomja, nyugtát zavarván 's vére' rendes folytatát terhes kórságot okozandóan gátolván. És e' fékezés' terhes munkája kétes is: idő 's események' fejlődése kijátszhatja azt; 's a' sokáig lebilincsel első alkalommal szétszaggatja láncait. — Forradalmi törekvést erőszakkal akarni elnyomni, annyit tesz mint tüzet gyúanyagokkal nyomni el. Ezeknek nagy halmaza elfojtva tarthatja a' tüzet, — de ez, ha végre kitör, annál nagyobb; 's azt emészti 's abból veszi táplálékát, mi által el kell vala fojthatnia.

Forradalmi törekvés' enyésztesére, a' pusztító árkint kitörni kész hullámok' szabályozására; mi által az nem csak ártalmatlanná, hanem termékenyítővé 's jóltevővé válhat: van egy hatalmas 's — azt hiszem — csalhatlan mód, E' mód a' fentebb kimondott ezen szóban fekszik: alkotmányos szabadság.

E' varázs-erejű mennyei szónak Európa' jelen helyzetére nézve még azon mérhetlen haszna van, miszerint nem csak a' forradalmi törekvések' lefegyverzésére 's enyésztesére csalhatlan erővel bír;

hanem az orosz határtalan hatalom' határtalan növekedése ellen egyedüli bizonyos eszköz.

Alkotmányos jogszerű szabadság az, mellynek létesítése forradalmi törekvést szintolly bizonyosan fojt el, mint határtalan önkény' 's zsarnokság' felkapását 's terjedését lehetlenné teszi. — A' menny' e' felséges küldöttje mind a' forradalom' véres — mind a' határtalan zsarnokság' mogorva szörnyeit letiporja; 's a' hol 's meddig ez uraltatik, sem annak pusztító fáklyája, sem ennek lánczai az emberi nemre nyomort nem áraszt-hatnak.

És így — hitem szerint — a' biztos óvószer és védeszköz, mellyel Európa mind az orosz' fenyegetve növä ereje- 's felsőségétől mind a' forradalom' veszélyeitől magát megóvhatja 's az ellen magát biztosan védheti, e' kettőben áll: az oroszától külön álló 's azzal rokonszenyben nem levő nemzetiségek' 's val-lások' gyarapításában 's ápolásában; — 's alkotmányos jogszerű szabadság' ma-lasztjának minden nemzetek- 's né-pekrei terjesztésében.

E' két iránynak kellene jelenben Európának

's uralkodásainak politicáját szabályzani 's minden tetteit vezetni.

Tekintsük már ez eszme- s iránynak mikinti alkalmazását. Nem szólván most előbb földrészünknek többi álladalmairól 's nemzetiségeiről — mint a' mellyek sem orosz sem szláv részről közvetlen nem fenyegetvék — mindenek előtt Austria 's egész Németország tűnik fel, mellynek mind álladalmait mind nemzetiségét, ugy orosz mint szláv részről veszély fenyegeti. És itt megint mindenek előtt általánosan a' német faj jelenik meg: mint az orosztól 's szlávtól különálló 's azoknak ellensúlyt képezhető nemzetiség.

E' törzsök $24\frac{1}{2}$ millióból áll: magába véve is hatalmas szám; de a' szám' alkotó részeit felvéve, belső értékére nézve még sokkal nagyobb mennyiséget teszen. Civilisatio 's értelmi 's anyagi súly sokszorozza e' szám' becsét és sulyát. Bizonynyal nyomhat a' tehetés' mérlegében két- 's háromszor annyit, mint a' kevesebbé miveltszlávok közül hasonló szám. Nyomhat — mondom — annyit; mert hogy valóban nyomjon is, az csak ugy történhetik, ha egy testté tömöttödvé

egész szellemi 's anyagi súlyát 's erejét a' mérlegbe teszi.

Némethonon kezdet óta az eldaraboltság' átka fekütt. De nem azon eldaraboltság' volt reá nézve legkártékonyabb, miszerint külön és sok apró uralkodások alatt állott és áll; mert e' mellett, ha bajosabban létezhető is egység mint egy állományt képezve, de kirekesztve 's lehetlenné téve épen nincs. Ugyanazon nemzeti érzés által lelkesítve 's ugyanazon elvek szerinti 's iránybani nemzeti- 's polgári közös életet élve; közös érdekek — mik most is nagyára, de nem eléggé értve s érezve léteznek — 's rokonszellem az alkotmányilag különlétező testeket szellemi egészszé forraszthatná. Illy szellemileg összeforrott német nemzet — mellynek értelmi 's anyagi ereje is, mind az egyes állományokban mind azoknak együtti szövetségében, a' közös fenmaradás' 's gyarapodás' nagy céljára jól használtatnék — olly hatalom lenne, minek semmi más hatalomtól félni nem kellene 's nem lehetne. Ezen jól alkotott 's egészségdús test ment lenne forradalmi szellem' görcse' rázkodásitól, mellyeknek gyengeségig in-

gerelt idegek vannak alája vetve; 's bátorságban lenne a' sötétség' 's butaság' sorvasztó kórságától.

Nemzetiség' 's alkotmányos lét' kifejtése 's öregbitése az, mi e' célra vezet. Ez általános igazság' részleteiről 's alkalmazásáról később még valamit. Addig a' nemzetiségekről még ezeket.

Hogy a' német nemzet 's nemzetiség irányát ne veszítse 's erejét ne fecsérelje, hanem az osztatlan lehessen oda fordítva 's irányozva, mi azt egészben igényli 's megkívánja, — szükség, hogy jelenben felhagyjon a' francziák elleni gyűlölséggel határos — sőt abba olykor át is menő ingerültséggel.

A' francziák' részéről Némethont jelenben közvetlen veszély nem fenyegeti. Csak mint az oroszok' szövetségesei lehetnének 's lennének veszedelmesek. Forradalomnak ott létező szelleme is csak szláv tömegeket gyulasztva lehet fenyegető. Némethonban erre kevés a' fogékonyság; 's a' mennyi van is, igazi alkotmányos lét által könnyen elenyészthető.

Bár mind a' német mind a' francia nemzet átlátná, mikint közös az ellenség, közös a' ve-

szély, melly amazt közelebb 's hamarább ugyan, de ezt is elérendi. Európa' political rendszerét, békéjét 's civilisatióját kétfelől, de részint összemunkálva fenyegeti két közös ellenség: t. i. az orosz hatalomnak a' többiek feletti hatalomra 's uraságra kapása; 's a' forradalmi törekvések' rendbontó sikerülése. Ezek elleni védelem olly fontos és szükséges, hogy ezen szükségnek háttérbe kellene nyomni a' francziák, ángolok és németek közti minden viszálykodást.

Frankhont alkotmányosság 's az olly keserűn tapasztalt forradalomnak belbékéje elleni folytonos fenekedése Német- és Angolhonnal rokon-érdekűvé teszi; mert ezek is az orosz hatalomban az absolutismus, a' szláv törekvésekben pedig a' forradalom' szelleme ellen küzdenek; 's e' kétös küzdésben az alkotmányosság' ügye mellett vívnek. — Ha a' francziák, németek 's angolok elleni érzeteiket egy nagyobb célnak alá nem rendelik, 's ha a' Rajnáróli álmaikról le nem mondanak; könnyen megeshetik, hogy nem csak a' Rajnában 's Szajnában újra, hanem a' Rhone' folyamában is fogják a' kozákok lovaikat itatni.

A' német nemzetiség' érzete a' német törzsö-

köt eldöntő hatásúvá erősítő ezen egyik fő tényező — hála az égnek! — mind inkább fejlődik és terjed.

De ezen üdvös növénynek is vannak hibás és káros kinövései: t. i. ollyaknak németesítése, kiknek — az egész' érdekét tekintve — nem kell németeknek lenni. Illyennek tartom a' schleswigi és holsteini — dántól külön válni akaró nemzetiségi törekvéseket.

Dánia szintugy mint Svédhon 's Norvégia, oroszról és szlávtról külön álló, 's az ellen súlyul 's védül használható hatalom; de csak mint elhatározott saját nemzetiséggel bírók, nem pedig mint Némethonhoz egészben vagy részben csatolt tartományok 's nemzetiségek. A' Dániához tartozó németek csak mint dánok nyomhatnak a' mérlegben valamit, 's használhatnak némethoni rokonaiknak. Most az a' közelebb 's szükségesebben teendő, hogy orosz felsőség alá ne kerüljenek 's szlávokká ne váljanak. Ennek biztosítása után lesz ideje azt fontolni, hogy mi helyesebb: alkotmányos létben a' dánnal nemzetileg is összeolvadva együtt meglehetősen nagy 's erős nemzetül élni; vagy pedig illy szép jövendő' rovására

tartogatni fen nemzeti különváltságot; mi felvéve — ha polgári szabadság- 's jólétre nem eszköz, csak ősemlékek' becsével bír; ha pedig azon polgári szabadságot 's jólétet gátolja, valóban káros.

Illyen kinövés — de még helytelenebb 's károsabb — a' magyar és erdélyhoni németeknek nemzetiségök melletti buzgólkodásuk. De mindjárt a' magyar nemzetiségnek az európai 's német érdekekhez viszonyáról szólván, akkor erről is.

A' német után a' magyar nemzetiség az, mi mint különálló, 's az oroszhoz és szlávhoz épen nem szító, fontossággal bír; 's még nagyobb és hasznosabb fontosságúvá tehető.

Mellőzvéen itt ujabbi felhordását annak, — mit utóbb ugy is ismételnem kell — hogy t. i. e' nemzetet, mind orosz mind szláv forradalmi részről mi fenyegeti, — legyen elég kimondani, miszerint a' magyart mind alkotmányos léte mind nemzeti fenmaradhatása, oroszról szintolly idegenné teszen 's távol tart, mint szláv forradalmi törekvéstől; 's hogy léte egyedül ezen távolság által van feltételezve.

Már ezen körülmény is őt Németországra, a' civilisált egész Európára nézve, érdeki rokonná

's biztos és hiv frigyessé teszi. — Melly fontos-
ságot nem kissé emeli e' nemzetnek földészeti
helyzete; mihez járul — minden nemzeti önhittség
nélkül ki lehet mondani — jelleme 's lelkesed-
ésre 's minden jóra fogékonysága. — Magyar-
hon 's a' magyar nemzet védbástyája lehet Német-
országnak 's Európának az orosz hatalom ellen.
De csak úgy lehet ilyen, ha értelmi fejlődés mel-
lett és által, alkotmányos léte 's nemzetisége iz-
mosodik; mert csak ez teheti erőssé 's a' roha-
moknak ellentállani képessé.

Ezért Magyarhon Német- 's azzal egyér-
dekű minden országok' teljes figyelmét érdemli.
Mind azon országoknak, 's főként Németországnak
szoros érdekében fekszik: Magyarhon' fentartása
's erősödése; 's érdekében fekszik a' magyar
nemzetiségnek, mint ezen fenmaradás' és erősödés'
mellőzhetlen feltételének előmozdítása.

Épen ezért eszelős léhaság 's fattyú nem-
zetiségi hév 's buzgalom — a' magyar nemzetiség-
's következőleg a' magyarnak használható erőre
kapása elleni, 's annak rovására czélzott iparko-
dások, a' német nyelv' 's nemzetiség' magyarhon-
bani terjesztésére 's öregbitésére. — Kik ezt

teszik, azon ügynek ártanak, mellyet pártolni akarnak. Épen a' németiség' 's németek' ügye kívánja meg a' magyar nemzetiség' erősödését; tehát azt, hogy ez sem német sem más elemek által ne zsibbasztassék 's ne gyengítettessék.

Botrányos és nevetséges, kivált némelly külső és belföldi hirlapoknak 's azokba irogatóknak — magyarok' 's magyarság' kisebbitésére 's gyanusítására czélzott deklamációik; azon törekvés, e' két nemzet közti — fájdalom! — úgy is mélyen gyökerezett viszás érzeteket újabb lángra fűni. 'S mennyi elfacsart tény, mennyi koholt vagy elhitt hazugságból vont ferde okoskodás. Isten bocsásd ezeknek bűnöket; mert nem tudják — legalább azt akarom lelkök' idvességéért hinni — mit tesznek 's hogy minő urnák szolgálnak.

A' nálunk is olly sokat olvasott Augsburgi közönséges ujság kitűnő vendégszeretettel fogad be mindent, mi a' magyarok ellen van; de magyarok melletti czikkeknak ritkán nyílnak meg hasábjai. — Ez régebben annyira volt így, hogy midőn 1835- 's 36-ban csekély személyem igen sokszor említettett; és volt említve igaztalan rágalmak' 's merő hazugságok' kíséretében: ezekre

egész illendőséggel 's mérséklettel irt — 's csak a' dolog' állását szárazan felvilágosító feleleteimet, minden utoni, 's többször ismételt kísérleteim mellett sem bocsátotta soha is közre.

Lehet, hogy ez most máskint van: 's jelent is meg mostanság magyar érdekekbeni néhány derekas és igaz czikk. Azért nagyára saját hibáknak 's megbocsáthatlan hanyagságunknak tulajdonítható mind az, hogy az ellenünki rágalmak czáfolatlan maradtak; mind pedig, hogy a' külföld helyzetünk, viszonyaink 's közös érdekeink felől fel nem világosított; és ez annyival inkább, mivel ha illy cikkeket azon lap el nem fogad, kaphattak volna azok más — ha nálunk nem is annyira olvasott — de a' külföld előtt teljes becsben lévő lapokban helyt.

Ama czikkek' iróit — mint mondám — hihetősen többnyire nem nemtelen szándék, hanem megvetett 's roszúl számított nemzeti buzgóság vezérli. Azért ohajtani kell 's kérni őket, valamint honunkbeli mind azon németeket, kik a' magyarság ellen tusáznak 's a' németseg' terjesztésén 's öregbitésén igyekeznek: hagyjanak fel

nemzetesdi játékkal. E' téren illy törekvés haszonnélküli 's kárt okozó játék; gyermekszerü utánozása egy maga helyén hasznos és szükséges valóságnak.

Az említett írók közt lehetnek talán olyak is, kik mint a' kormánynak kért vagy kéretlen ügyvédi lépnek fel. Ezeknek bizvást javallhatni, hogy kérjenek maguknak ujabb és jobb utasítást; mert már teljesen elmúlt annak ideje, midőn a' kormány' érdekében lehetett a' magyar' érdeke elleni buzgólkodás. Kezdik már — hála az égnek! — kormányunknál is átlátni, mennyire van a' magyar-nak léte 's fenmaradása, 's uralkodó-házának érdeke elválhatlanul egymáshoz csatolva; azért remélhetőleg az elavult helyett más utasítást adnak; 's az illy, egykor tán hasznos helyen állott, vagy mint olyanra rendelt, de már amaz ellenség' eltűnése, 's a' létező béke által ott szükségte-lenné vált, 's még is még mind tüzelő veszett állomás' (verlorner Posten) szerepét játszó vitézeket vissza fogják híni.

Legcsudásabb, de azonban nagyon szomorító, hogy belföldi lapokban 's munkákban is, mint p.

o. az erdélyi német ujságokban*) olly ferdített vagy költött tényekkel, 's olly epés sértésekkel 's ingerlésekkel tömött czikkek jelennek meg, melyek annyira békeháborítók, 's az olly szükséges egység 's egyesség ellen olly jó számítással vannak intézve, hogy azokat nyilt ellenség' irataiban, vagy ellenséges hatalom' bujtogatásra czélzó proclamációiban igenis magok helyén lévőknék tarthatnók: de valóban magyar királyi szabadék (privilegium) alatti hirlapokban 's munkákban nem. Hagyján, ha ez a' sajtószabadság' termékenyítő esőjének sara 's iszapja, vagyis a' hasznos- és üdvösnek azazal járó kedvetlen oldala lenne; de midőn sajtónk a' censura' észbilincselő nyomása alatt nyög, szomorú dolog, hogy ha már egyszer ezen rossz létezik, annak azon egyedüli jó következését nélkülöznünk kelljen: miszerint az, mi országnak és kormányának valóban káros, mindkettő erejének és békéjének árt, mérgét 's mételeyét terjesztve ne jelenhessék meg.

*) Lásd többek közt a' „Siebenbürger Bote,” 84 és 91 számait; 's Dr. Rothnak „Nyelvtusa Erdélyben” czimú munkáját.

Az erdélyi szászoknak német nemzetiség melletti buzgólkodásukra nézve, van ugyan kevés különbség; de ész' birálatát ez sem állja ki. Ez is olly gyermeknek játékához hasonlít, ki szobában akar földet mivelni 's kertet építeni; holott létezik a' kert 's föld, mellyben erejéhez képest ő is dolgozhatik, 's mellynek örömeit ő is élvezheti, 's gyümölcséből ő is részesülhet.

Az erdélyi szászok, igaz, törvény szerint léteznek nemzetül — 's nemzetül kell a' törvény' oltalma alatt folyvást létezethniök. — De polgári jogokat 's szabadságukat nem szász vagy német nemzetiségök tételezi fel, nem az annak biztosítéka 's kezesége. — A' magyar polgári alkotmány az, mellyben és melly által ők nemzetül 's szabadon léteznek; a' magyar polgári alkotmány, melly a' magyar nemzetiségnek szüleménye, azon nemzetnek tulajdona, 's annak létevel válhatlanul kapcsolatban áll; következőleg a' magyar nemzetiség a' szászokra nézve nem ellenséges, hanem védő alaku.

A' szászok — mint mondám — törvény' oltalma alatt tarthatják fen nemzetiségöket; de azérti túlbuzgalmuk nem okszerű — 's hasztalan. „Nisi utile est quod facimus, stulta est gloria.” Mit

akarnak a' szászok nemzetiségök melletti makacs ragaszkodásuk által elérni?

Mindenek előtti kérdés: szász vagy német nemzetiségöket 's nyelvöket akarják e fentartani.

Szász nemzetiségökkel 's nyelvökkel széles e' világon legfeljebb 170,000-en állanak, teljesen külön 's elszigetelve. — Bizonytal több értelem van bennök, 's a' törvény által is nekik megadott „Prudens et Circumspectus” czimet jobban megérdemlik, hogysen azt hihetnék, miszerint illy maroknyi népecske, különálva, alkotmányos, szabad és független nemzetet alkothatna; — másfelől sokkal több míveltség létezik köztök, hogysen darabos, miveletlen, és semmi literatúrával nem bíró szász nyelvöket akarnák azon alappá tenni, mellyen polgári 's társadalmi létök épült legyen.

A' német nemzetiség és nyelv tehát az, mihez ragaszkodhatnak? Mint németek, hová akarnak csatlakozni? 's minő németekkel együtt akarnak polgári testet alkotni? mert — mint mondám — számuk 's kiterjedésök sokkal kisebb, hogysen külön válva 's elszakadva szabad 's alkotmányos nemzetet 's tartományt képezhetnének.

Hogy a' magyarhoni németekkel egyesülvén,

azokkal együtt formáljanak polgári alkotmánnyal, 's önállással bíró nemzetet 's országot: illy szándék, ha kivihetlenség gyermeki ábránddá nem bélyegezné is; de rendbontó 's — mondhatni — forradalmi lenne — csak ez uton lévén eszközölhető; miután az máskint nem történhetnék, mint Magyarhonnak' 's Erdélynek alkotmányos polgári léte' felforgatása, nemzetisége' megsemmisítése, 's német tartománnyá vagy gyarmattá tétele által. A' higgadt eszű 's békés keblű szász nemzet, illy balga és bűnös ohajtásra nem vetemedhetik; mi csak elficzamodott ész- és vérengező gonoszság-nak lehetne szüleménye.

Azon szintolly nevetséges mint vétkes tervet sem táplálják talán, hogy Németföld' valamely tartományához csatlódván, valamely külföldi német fejedelem alatt önállásu' 's szabad nemzet-kint létezzenek. Következőleg csak az uralkodó házunk alatti német tartományokkali egyesülés' képzete marad fen: mi a' más kettőnél valamivel kevesebbé képtelen.

Mi magyarok 's székelyek, szász testvéreinket bizonynyal nem örömet vcsztenők el; de ha tőlünk annyira idegenkednek, 's németségöket

olly nagyra becsülik, hogy azért Bukovina- vagy Gallicziakint kormányzott német kerületté készek válni, — erőszakkal őket nem tarthatván — a' megválást azon fájdalom' könnyével kísérnők, mellyet századokótai társ' veszte, 's egy nemzet' szabadságának vesztése méltán érdemel.

Egyébiránt szász atyánkfiaiinak mostani panaszai valóban alaptalanok, 's heveskedőiknek követelései helytelenek. — Erdély' jelen országgyűlése azt kívánta, hogy a' hozandó törvények magyarul irvák, 's a' feliratok e' nyelven szerkesztvék legyenek. E' kíváнат a' többi súlyos és eléggé ösmert okok mellett azért is igen természetes; mert az országgyűlésnek nyelve kirekesztőleg a' magyar lévén, természettel ellenkező 's erőltetett dolog, hogy magyar követi utasításokból, országgyűlési magyar tanácskozások' 's a' választmányok' magyar dolgozataiból, 's tehát mind magyar anyagokból — latin feliratok, 's latin törvények készüljenek. — Szintolly kevésbé sérelem ez a' szászokra nézve, mint Magyarhonban a' tótokat 's horvátokat illetőleg nem volt sérelem az, hogy a magyar nyelv vált a' törvény' eredeti nyelvévé. Valamint ott a magyar nyelv nem a' tótok'

's horvátok' anyai nyelvét küszöbölte ki; ugy Erdélyben sem a' szászok' saját nyelve' helyébei léptetéséről volt szó. Mindkét helyt csak, a' latin nyelv forgott kérdésben, melly tótnak és szásznak és magyarnak egyenlőn idegen. Ezt sérelemnek venni, 's ez ellen panaszt emelni, csak illy okoskodáson épülhet: teher és sérelem, hogy a' törvény olly nyelven legyen, melly nem anyai 's mellyet tanulni kell; tehát szerkesztessék nem-anyai, 's tanulandó latin nyelven. — Igaz, hogy a' szászok közül némellyek ennél jobb logicával, de nem több joggal 's helyességgel azt követelik, hogy a' törvény németül is szerkesztessék. A' mellett hogy nyelvünk illyesminek történhetésétől törvény által biztosítva van, könnyen átlátható, miszerint jelenben, midőn a' magyar nemzetiség már annyira fejlődött — midőn a' nemzet' szent heve nyelvét azon békókból akarja kiszabadítani, mellyekkel azt a' latin nyelv nyugözi, 's midőn ezt a' testvér Magyarhon' példája és sükere által jogosítva eszközteni köz és elszánt akarattá vált: e' pillanatban — mondom — azt kívánni, hogy a' latinnak békóit egy más nyelv' lánczaival cserélje fel, 's egy holt súlyt egy sokkal veszélyesebb

elő 's emésztő tehernek nyomásával váltsa fel; olyasmiről, mire nemzetünket csak hódító fegyver lehetne képes kényszeríteni.

Erdély' régi törvényeinek nagyobb része magyar, 's a' szászok e' magyar törvényeket mindeddig 's a' mai napig értették 's használták. — Erdély' nemzeti fejlődései alatt, nem csak törvénynek 's közigazgatásnak, hanem az udvarnak is nyelve a' magyar volt; 's a' szászok mégis szabadságukat 's nemzeti létüket megtarthatták 's megtartották; bizonyosságul annak, hogy jelen alkotmányos létök 's polgári szabadságuk, nem német nemzetiségökön, hanem honunk' alkotmányán alapszik.

Bizonytalán sem Erdély' törvényhozásának', sem egy okos és igaz honfírnak is szándékában nem volt, és nincs: a' szászokra a' magyar nyelvet oly módon erőltetni, mikint szász vagy német nyelvöktől 's annak eddigi használatától megfosztassanak. Tudniok kellett a' szászoknak eddig is magyarul, ha törvényhozásban részt venni, 's ha közhivatalokat (néhány kamrait 's kincstárit, melyekben a' magyar nyelv' tudása mellőzhető, kivéve) viselni akartak.

Ezek' következtében ohajtandó, hogy szász

rokonaink meggondolják 's szivökre vegyék, miszerint a' német és magyar elem többé ellentétben nem áll; hogy épen a' német érdekek kívánják a' magyar nemzetiségnek öregbedését; és hogy a' magyar nemzetiséghez csatlakozva a' német érdekeknek használnak; a' magyar nemzetiség elleni törekvések által pedig, ezt gyengítve, amannak ártanak.

Sem törvényhozás' utján, sem máskint, nem kell, nem lehet, 's bizonyosan nem is fog a' szászoknak nemzetiségök 's nyelvök megtámadtatni; de az ő saját érdekek, 's közös érdekünk követeli azon ohajtást is, hogy bár törekednének azon, miszerint éktelen szász nyelvök helyett válják a' német — melly bizonynal előttünk magyarok előtt is nagy becsü — anyai nyelvükké. Mint most a' németet kell tanulniok, tanulják a' magyart. Ha a latin csak tudomány' nyelvévé tétetik, 's polgári életben mellözhetővé válik; népnevelés által pedig eszközöltetik, hogy az oláhok kezdjenek magyarul érteni, 's e' nyelvnek tudása lassankint közöttük elterjed (mit ha igazán 's okosan akarunk, megtehetünk): így a' szászoknak tiszta és nagy lenne nyereségök; mert a' helyett, hogy most

kénytelenek, miután szászul szólalnak meg, németül, magyarul, latinul 's oláhul tanulni; akkor németül szólalván meg beérhetnék a' magyar nyelv' megtanulásával.

Komoly figyelmet érdemel a' szászok' részéről az, mikint azért hasznos, sőt szükséges hogy magyarul tanuljanak: nehogy egykor oroszúl kelljen tanulniok.

Mély búval kell minden igaz honfinak azon idegenkedésre 's visszavonásra tekinteni, mellyel a' szász követek Erdély' 18⁴²/₄₃iki országgyűlésének kivált végével, olly ingerűlten 's ingerelve, annyi gyanakodást 's szeretetlenséget bizonyítva a' magyarok 's magyarság ellen viseltettek.

Szomorú 's káros jelenet: közös érdekeket így fel nem fogva, vagy félre értve, 's az ugy is gyenge erők' illy eldarabolását szemlélni — 's látni, mikint tágítatik eszélytelen 's bűnös kezekkel mély szakadássá azon már is káros hézag, melly a' magyar 's német nemzetiség közt létezik. — Azon országgyűlés' magyar része, vagyis 20 szász követen kívül, az egész országgyűlés a' magyar nemzetiség iránt olly megtisztult 's értelemdús va-

lódi buzgóságot bizonyított, melly minden tolokodást 's erőltetést távol 's gondosan kerül.

Elfogulatlan senki sem állíthatja, hogy mind a' magyar nyelv' ügyében mind a' felállítandó muzeum', felsegélendő magyar színház' 's építendő országgyűlési-terem' dolgában — a' szászok iránt a' leggyöngédebb kimélet ne valósítottatott volna: a' két elsőhezi pénzbeli járulástól ugyanis ők teljesen felmentettek, 's még is a' muzeum' igazgatói közé keblökböli egyén is neveztetett ki.

E kimélet igen helyes volt; de nem tartozásból folyó. Egy hazának lévén fiai 's ugyanazon polgári alkotmány' élvezői, már e' kötelék olly közös tartozásokat létesít, melly a' kerületi szűk érdekek' 's nézetek' mellőzését parancsolja, 's kötelességgé teszi részt venni mind abban 's hozzá járulni mind ahoz, mi az egésznek közvetve 's a' nagyobb résznek közvetlen hasznos vagy szükséges, 's a nagy többségnek forró ohajtásával meg-egyez.

E' mellett s e' felett Erdélyben a' magyarok, székelyek és szászok közt az egyesülés' hite létezik. — Ezen már századok óta létező 's újra meg újra hittal pecsételt kö-

tés (unio) kölcsönös szoros kötelességévé teszi mindenik nemzetnek a' más kettő' oltalmára 's védelmére mindig készen lenni, egymás' érdekeit pártolni; sőt akármellyik nemzetbeli csak egyes tag' méltó ügyét vagy sérelmét is magáévá tenni 's törvényesen pártolni. Illy szoros kötelék, illy kölcsönös kötelesség nem teszi e tiszta tartozássá, hogy mi az egyik nemzetre nézve szükséges és hasznos, abban a' más kettő is részt vegyen; 's annyival inkább, hogy mi kettőre nézve illyen, abból a' harmadik magát ki ne vonja?

A' szász követek azonban — nem csak hogy ezt el nem ösmerték, hanem alkotmányosság elleni, 's minden törvényes előhaladást gátló azon állítást vallották, miszerint az ország' gyűlése a' szászokat illetőleg nem rendelkezhetik; vagy is hogy a' többség nem határozhat. És illy ellenséges elkülönözés — illy rendbontó állítás mellett az ország' Rendei' végzését a' Felséghez intézett feliratra nyomni kellett szász nemzeti pecsétnek megtagadása által akarták gátolni; 's végre nem csak ellenvéleményt nyújtottak be, mit a' törvény megenged, hanem a Felséghez az orsz. Rendei' végzése ellen folyamodtak, melly lépésnek törvé-

nyes alapja 's értelme nincs. Ezen ingerült hangulatú folyamodásban tiltakozva nyilatkoztak azon muzeum ellen is, minek terhe alól a' szász nemzet felmentve becsületében részes lett, hasznában részesülendő.

Illy több mint idegenséget mutató lépés, minő elleningerültséget szülend! — És illy ingerültség, 's illy különváltság mellett, mikint fog a' nemzeti kötés 's a' nemzeti együtt-lét 's egyesültség fenállhatni?

Valamint két rokon nemzetű országot, még pedig ugyan azon korona- 's kormány-alattit 's alkotmányilag is sok részben egybekötöttet, ha még szorosabban egyesülni 's egy testté olvadni valóban akar, — e' szándékban gátolni nem lehet (mint ezt nekem több évek előtt, egy most igen magas polczon lévő igen érdemes ur, Magyar- 's Erdélyhonra nézve helyesen mondotta); ugy, ha kettőnél több nemzet egybe van kötve, 's azok közül egyik a' többinek előhaladását gátolva, erejét gyengítve, csak nyüγκint jelenik meg; 's amazok e' nyüγκtól 's illy zsibbasztó sulytól menekedni akarnak: nincs mód 's nincs hatalom, melly ezt gátolhatná.

E' mellet 's ezt illetőleg, azt is meg kell a' szász nemzetnek gondolni: mikint a' szabad szász vagy is királyi földet nem csak ő lakja és birja, sőt az ottani lakosok' nagyobb száma mintegy 200,000 oláh; kik általa nyomva vannak. Minek következtében ezek vele bizonynyal kezét nem fognak; 's teljes készséggel lesznek az őket törvényesen — kétségen kívül — védendő magyar nemzethez csatlakozni.

Bár ennek, valamint saját hasznuknak 's közös érdekeinknek meggondolása arra bírná szász honosinkat: miszerint a' magyar nemzet 's nemzetiség elleni gyanakodással 's törekvésekkel felhagyván, Erdély' közelebbi országgyűlésein az ellen, mi közösen fenyeget, velünk együtt munkálni készek legyenek.

A' már előbb mondottak szerint állván az ólálkodó bajok- 's fenyegető veszélyekre nézve a' dolog; 's az azok ellen megóvható 's védül szolgálható nemzetiségeknek Európa' politicai rendszerét 's nemzeteit illetőleg ilyen lévén állása 's viszonya; ezen természetileg frigyos nemzetiségeket az illető kormányoknak ápolni 's öregbíteni kell,

mint legbecsesebb kincsöket 's erejük' legfőbb kútfejét.

Igy Németország' minden kormányának a' német nemzeti lelkesedést táplálnia kell; annak jó irányt adván, 's azt nemzetek iránti olly ellen-szenvektől, mik a' hasonérdekűek' egyesülését akadályozzák, a' lehetőségig tisztítván. A' fejdelmek bizonyítsák minden cselekvésökkel, hogy lelkestül testestül németek: ez által fognak a' nemzeti buzgóság' 's hivség' szent hitében, népeikkel legszorosabban 's a' lehető legnagyobb erőt nyerve összeforrani. A' kormányuk alatti nem-német, hanem azokkal rokon-érdekű fajbóliakkal, — ott is hol németek között 's azok közé elegyedve vannak — nem csak nemzetiségök iránti kimélettel, 's minden reactiót szülhető eröltetést kerülve bánjanak; hanem azoknak magukhoz, 's a' német nemzetiséghezi édesítésén kell törekedniök. Hol pedig azon nem-német fajok tömegben 's népet alkotva léteznek — ott nemzetiségökböli kivetkeztetésüknek minden mérnye, tetemes hiba; 's helyes politica-szabta köteleesség — nemzetiségöket minden tekintetben a' lehetőségig szilárdítani.

Megfordítva ugyan ezt kell tenni a' nem-német uralkodásoknak, német alattvalóikra nézve.

A' porosz kormány igen bölcs irányban bánik francia alattvalóival, nemzetiségök-iránti teljes kimélettel és gyöngédséggel. Igen bölcsen hagyja Poseni herczegségében a' lengyel nemzetiséget bántatlan. Nagyon kívánatos, hogy e' nemzetiséget 's e' nemzetet, érdekeinél fogva minél inkább magához csatolja.

Austria az, mellynek kormánya alatt legtöbbféle nemzetek léteznek. E' különböző nemzetiségek közül három vagyon, sőt mondhatni négy, mellyet orosz hatalom' fenyegetése 's felsőségre kapása ellen jól használhat; 's ha veszni nem akar, használnia kell. A' többi nemzetiségeket is célirányos bánásmóddal reménylhetőleg hasznosá, de ártalmatlanná bizonyosan teheti — más irányt adván ohajtásaik- 's törekvéseiknek; 's ez által az így cél-nélkülivé válandó szláv ábrándot szintugy, mint az orosz-tóli reménylést elenyésztethetvén.

Az olasz, német, 's magyar nemzet az oroszokhoz 's szlávokhoz teljességgel nem szít; 's azokkal sem faj- sem nyelv- sem vallásbeli

legkisebb rokonságban vagy egybeköttetésben sincs. Ezekben van Austriának legfőbb ereje. Ezek azon szilárd érczek, melylyekből magának a' szellemileg fenyegető kettős ellenség ellen, legbiztosabb és sikeresebb szellemi fegyvert kovácsolhat; mindeniket nemzetiségében nem csak sértetlen hagyván; hanem azt mind kiterjedésére mind belső értékére nézve minden módon öregbitvén. Egymás' rovására történő összeelegyítés mindeniknek káros 's mindeniket erejéből veszi ki; mert csak sajátóságokban lehetnek szilárdok, — korcsosítva semmit sem érnek.

Mennyire érdekében fekszik uralkodó házunknak, német tartományaiban a' német elemnek 's nemzetiségnek tisztán megtartása 's erősítése; szintolly káros annak a' magyarok vagy olaszok közéli bejátszása, vagy beeröltetése; mert az által gyengítené 's kevesítené azon erőket, mellyeket önoltalmára szilárdítani 's növelni — érdeke 's a' szükség parancsolja.

Mint német hatalom nyiltan és híven csatolván magát az egész német törzsök' érdekeihez, 's egybevetett vállakkal munkálván azzal a' közös célra, — ezzel mint magyar és olasz király is

szent kötelességének tesz eleget; 's viszont a' magyar és olasz nemzetiséget ápolván 's mozdítván elő, német hatalmi minőségének érdekét mozdítandja elő.

Közelebbi időkben gyérültek a' magyar nemzetiség elleni irányok' jelenetei. Juházodni kezdetek ez iránt; 's ezen jól olly kevésbé, de félre olly gyakran ismert nemzet hálaérzetre 's lelkesedésre lobbant, nemzetiségének kormány részéről inkább csak sejdített mint érzett pártolását tapasztalván.

Remények nyíltak meg; s e' reményekhez minden, ki honát szereti, 's uralkodó házához hív, vallásos kegyesség' remegésével ragaszkodik. — Biztat e' remény mindnyájunkat, — 's adja honunk' 's uralkodó házunk' nemtője, hogy ne csatlakozzunk! — miszerint mostani bölcs kormányunk az idő' jeleit 's szükségeit megértvén, a' magyar nemzetiség' fejlődését hatalmas pártolása alá veendi, 's arra tevőlegesen is segéd kezeket nyújtand.

E' remény jogosít megkivánni 's megvárni azt, hogy mindenek előtt nemzetiségünknek ártó, 's az ellen irányzott olly dolgok szüntessenek meg,

mik közvetve vagy közvetlen a' kormánytól függenek.

Ha kormányi nem-tetszés 's hibáztatás — mi olly sokak előtt elhatározó erővel bir — követné azokat, kik a' magyar nemzetiség ellen fondorkodnak's működnek; beh sokkal kevesebbre mentek volna a' szláv mozgalmak; mi sok nem maradt volna el, mi ingerelve 's a' szakadást növelve történt. — A' protestáns szláv papok bajosan mivelték volna 's mívelnék azt, mit tettek és tesznek. Bajosan rugódoztak 's bujtogattak volna a' törvényhozás' rendeletei 's czélzata ellen.

A' trónhoz kérelmével mindennek szabadon kell járulhatni; 's a' kormánynak folyamodásokat meghallgatni kötelessége; de kötelessége: törvényelleni kéréseket visszautasítani 's illy kérőket legalább meginteni. — Jól tudja a' kormány annak módját, hogy olly kéréseket 's olly küldöttségeket, mellyeket törvényteleneknek tart, mikint kelljen elutasítani. Illy okból, vagy illy ürügy alatt több megyék' küldöttségeinek kellett a' trón' színetől eltiltva, kérésökkel távozniok. Pedig mind azon kéréseknek törvénytelenése olly kön-

nyen bizonyítható csakugyan nem lenne, mint azon folyamodásnak: hogy a' törvénynek a' magyar nyelv iránti czélzata' kijátszásával a' diplomatai polczra emelt magyar nyelvet, mint idegent mellőzhessék 's körükből kiküszöbölhessék. — Illy irányu folyamodással járult a' kormányhoz azon protestans papi küldöttség, melly nem is azon vallás' egyházi testülete' részéről, vagy annak tudtával ment, sőt annak határozata ellen működött; tehát érvényes 's elfogadható küldöttségnek sem tekintethetett. Mégis nem jött köztudatra, hogy ennek elfogadása megtagadtatott 's folyamodása rosztatott volna; mi az előbb említett megyei küldöttségek- 's folyamodásokra nézve ország-szertei tudomássá tétetett.

Kétséget nem szenved, hogy azon törvény el- leni 's káros szakadásra czélzó folyamodás leg- felsőbb helyen nem helyeseltetett; de minő idves hatású lett volna azon nem-helyeslésnek közzé- tétele. Ez — hihetősen — több békét zavaró azótai lépéseket meggátol; 's aligha Fejérpataki Gáspár urnak, az 1843-ra kiadott szentmiklósi tót ka- lendariom' irójának lett volna kedve, a' népet felsősége 's törvény ellen lázítani, 's magyarok

ellen ingerelni. Mi hogy censurával ellátott országban történhetett; 's hogy a' köznép' kezébe illy veszélyes könyv kerülhetett, és van, — valóban megfoghatatlan.

Ha tudatnék, miszerint a' kormánynak nincs ínye szerint a' magyar nemzetiségnek szó és tett és irás általi megtámadása; sok megtámadó nem fárasztaná magát, és sok berzenkedő mérsékléné hevét.

De reményünk van 's kell reményünknek lenni, hogy kormányunk nem csak a' rosszat meggátolva, hanem cselekvőleg is fog nemzetiségünk mellett fellépni. Közigazgatás' 's közoktatás' mezeje mi tág; mennyit tehet azon nemzetiségünk' terjesztésére 's szilárdítására kormány országszerte, nevezetesen városok' körében, véghelyeken, 's a' hivatalbeliekre 's nagyok' köreire hatva; mennyit minden erőltetés, fáradság, sőt minden költség 's áldozat nélkül is, egyedül annak kinyilatkoztatásával, hogy azt ohajtja 's akarja.

A' negyedik nemzetiség, mellyben Austria véderőt találhat: a' lengyel. Ezen szláv fajnak németek 's Austria elleni gyűlölete, az előzményekből 's folyvásti bánásmódból szintolly könnyen

magyarázható, mint mélyen gyökerezett. Az is igaz, hogy e' nemzetnek sok egyéneire, a' szláv-rokonság' csatornáján, a' szláv' forradalmi irányok befolyást nyertek; 's így nagy párt van ott, melly nem csak Austria' nemzetiségérti ellenének, hanem ollyannak tekintethetik, melly tudtán kívül ugyan, sőt szándéka ellen, orosz érdeket mozdít elő. Mind e' mellett oroszok iránti ellenszenve, 's azok iránti boszúja, barátjává teszi azon nemzetet minden hatalomnak, melly az orosz ellené nem pártolja. Nagyobb az orosz-elleni gyűlölete a' német-elleninél; 's rongált nemzetiségének pártolása könnyen kibékülthetné Austriával. Kész volna ezért utolsó csepp vérének is áldozni, ha nemzetisége' ápolóját 's védőjét találná abban fel; ha annak létével 's hatalmával saját nemzetisége lenne összekötve. —

Míg a' vélemények meg lesznek oszolva: hogy az orosz vagy austriai kormány alatti lengyeleknek van e roszabbúl dolguk — addig Austria lengyel alattvalóiban nem sokat bizhatik. Ellenben, lenne csak Gallicia mint valóban lengyel tartomány nemzetileg kormányozva; ársztaná csak illy kormány arra nemzeti 's anyagi

fejlődés' és jólét' áldását: olly védsáncz volna az, melly szükség' idején az orosz hatalom alatti lengyeleket is magába fogadná, 's mellyen az északi hatalom csak egy egész nemzet' vérző tetein által ronthatna uralkodó házunk' többi birtokaira.

Austria többi szláv-népességű tartományait is elvonhatja minden orosz 's minden szláv-forradalmi hasonszenvektől; elenyésztethet minden ragaszkodást, mi egyik vagy másik iránt azokban lehet is, van is; 's biztos szellemi segéd erőt 's véderősséget alkothat magának azokból. De erre azoknak nemzetiségök' gyámolításán kívül még egyéb is kell; 'miről a' később mondandók' sorában.

Láttuk már: miszerint az orosz hatalomnak a' szláv nemzetiség mellett, a' görög vallásban fekszik másik fő- 's veszélyes célokra használható ereje.

Ezen vallás pontosítva van az orosz hatalomban, 's azzal — mondhatni — ugyanazonosítva.— Az orosz császár ezen vallásnak feje; 's ez egyház határtalan függéssel van iránta. — De a'

szlávoknak nagy része 's az oláhok ezen egyháznak hívei.

Az orosz befolyásnak ezekrei hatását — természetesen — nem nyomás által lehet gátolni. Ezen szerencsétlen mód használtatott, főként Erdélyben; 's még nagyobbá 's szorosabbá lett azon ragaszkodás, mi ellen intézve volt. — Olly atyáskodás 's olly jogszerű 's törvényes ápolás alá kell e' vallást venni, hogy hívei ne legyenek kénytelenek sérelem-orvoslásért egyházuk' fejéhez intézni keservök' sohaját; vagy abban helyhezni reményöket.

Utóbbi időkben az orosz kormány, különben mindig követett előrelátását 's azon politicáját feledni látszott, melly örökké kimélet' 's mérséklet' álorczája alatt jelent meg, — midőn a' római egyházat nyilván üldözni 's e' hitű alattvalóit nyomni kezdette. — Ez vagy annak jele, hogy már magát olly erősnek, 's a' többi hatalmakat olly gyengéknek tarthatja, miszerint daczolhat azoknak 's büntetlen sérthet bár minő — haszinte leggyöngédebb 's érzékenyebb érdekeket is; vagy pedig, hogy az irás szava szerint: kinek Isten vesztét akarja, eszét zavarja meg. — Akárhogy legyen,

van ezen szabályainak azon bizonyos haszna, miszerint ő eszközli azt, mit világosodás' ezen korában más hatalmoknak tenni sem illő sem tanácsos; de a' minek — legalább vele szembe — haszna jelenben nem kicsiny: ez a' tőle függő vallásos érdekek' 's érzelmek' ellenébe, 's ellensúlyul más vallás iránti enthusiasmusnak gerjesztése.

Kebelbe tisztán és mélyen vésett vallásos érzet 's buzgóság, emberben mint társaság' tagjában 's polgárban egyik leghasznosabb erény. Illy keresztyéni tisztaságra emelt vallásosságra tekintettel lenni 's azt előmozdítani, uralkodásnak úgy, mint törvényhozásnak tiszte. Mit azonban rögtönözve 's erőszakolva tenni, sem lehet sem szabad; hanem csak hosszabb úton eszközölhetni biztosan, az az nevelés' útján 's oskolai 's egyházi tanítások 's példaadás által. Ellenben vallási felekezeti iránti enthusiasmus — fanatismusnak szülő anyja: mint mámor és ábránd, keresztyéni józansággal türelmes szelidséggel 's munkás szeretettel meg nem férhető: többnyire nyomás- és üldözésokozta reactio' gyümölcse. Azért sem létrejötté nem kívánatos, sem létesítésének

módja helyes nem igen lehet. De ha létezik, vizsgálódó, midőn annak iránya olyan, mi az értelem' 's jogosság' ügyének legalább közvetve hasznos.

Illyen a' jelen eset. Mind azon nyomás, mit orosz Lengyelországban a' catholicusoknak szenvedniök kell; mind azon sértések 's üldözések, mikkel a' római egyház az orosz uralkodás által illetetik, sokaknak nyitotta meg szemét, kik addig az oroszoknak pártolói voltak; sok egy vagy más nézet- vagy érdek-szülte — orosz kormány vagy udvar iránti hasonszenvet ellenszenvvé, még pedig élénkké változtatott át. A catholicusokat mind a' közös sérelem, mind az egész egyházat fenyegető veszély' érzete, világszerte orosz-elleni oltalomra kész 's annak megtámadásától sem idegen egészé csatolja 's köti össze; 's a' catholicismust Európa' uralkodásaira 's nemzeteire nézve hatalmas gyűlponttá 's erőtényezővé teszi.

Főkint a' lengyeleknél rongált hazájok 's üldözött vallásuk iránti ragaszkodásuk 's buzgóságuk ugyanazonosodva olvadt egybe. Ott, ez érzet', közszellem' 's divat' következtében, épen a' millyen jó lengyel, szintolly jó 's gyakran tulságig buzgó catholicus mindenki; vagy legalább an-

nak szerepét játsza. — Hogy e' nemzet, melly mindentől elhagyva, polgári 's nemzeti nyomor közepette van; mellynek számára a' földön sem élv sem remény nem nyilik: a' vallás' és hit' vigasztalásában keres 's talál menedéket 's enyhülést, — igen természetes.

Köztök a' honszeretnek legdiszlibb oltára hölgyeik' keble — 's hálát adhatnak ezért az égnek; mert nincs azon nemzetnek ügye elveszve, mellynek hölgyei honuk iránti hív és buzgó szívvel képesek jó honfiakat jutalmazni; 's az alatt hordanak 's nevelnek a' honhoz hű polgárokat: de hol ama szent oltár kialutt, hol a' szép nem hon 's nemzetiség iránt hideg 's idegen — el fog azon nemzetnek csillaga hunyni, bár minő szilárdnak láttassék is alkotmánya 's bár minő atyáskodó legyen kormánya.

Oh honom' hölgyei, vegyétek ezt szívetekre! Higyjétek, hogy arcot kecsesebbé semmi sem tehet, mint hon 's nemzetiség iránti buzgóság' lelkesedésteljes kifejezése; 's ennél bájozóbban szemből semmi sem sugárzik 's hódítóbban ajkáról semmi sem ömledez. Amazonok talán voltak, — csak hölgyekből álló nemzet talán lehetett;

de csak férfiakból álló nem. Nemzet, mellynek csak fiai tartoznak hozzá, de hölgyei tőle idegenek — fen nem állhat. Oh meddig fogja még nálunk felsőbb vagy gazdagabb körökbeni hölgyeink' nagyobb részének hon iránti közönyössége 's idegen nemzetiségek' majmolása meddővé tenni a' hon' nemesebb fiai' buzgó törekvéseit? Mig hon iránti hiveség csak ész' 's kötelesség' parancsának szüleménye, addig az gazdagon terjedve sarjazni nem fog; hogy közönségessé legyen, a' szív' kedvelt érzetévé kell válnia: a' szív' templomának kulcsa pedig a' hölgyek' kezei közt van.

A' lengyel nemzetben, a' szépnem lévén a' honszeretnek fő ápolója 's ez adván annak nem csak táplálatot, de — mondhatni — irányt is; igen megfogható, hogy az vallásosságnak — mi e' nemnek szebb sajátságai közé tartozik — hordja bélyegét; 's megfogható, hogy e' vallásosság a' mostani körülmények közt és által, épen ez érzeménydús nemnél túlságos buzgalommá is vált, 's mint olyan terjedtté lett.

Mind e' nemzetnél mind általában az említett reactio-szülte vallási enthusiasmus, igaz hogy rágó, 's csak éles baj ellen alkalmazható

szer; de ennek használatára nézve nyugtató, miszerint az értelemnek ezen már eléhaladt korában bizton reménylhetni, hogy azon okok' szüntével, mellyek ezen enthusiasmust előidéztek 's növelik, ezen iránynak is tulsága enyészvén, a' zavarodott ár virányos medrébe visszatérend; 's csak józanul buzgó tiszta vallásos érzetté váland.

Az orosz hatalomnak 's szláv forradalmi törekvéseknek is nemzeti 's vallási rokonszenvekben 's érdekekben alapult 's kettős szellemi ereje ellen, láttuk mikint lehet és kell hasonlóul szellemi ellensúlyt 's ellenerőt alkotni; 's mikint kell azzal ellenkező nemzeti 's vallási érdekeket 's érzeteket használni. De mondtam, miszerint létezik még egy erő, nagy és hatalmas, mellyet ama két ellenfélnek megvehetetlen erősség gyanánt lehet ellenébe tenni. Ez az alkotmányosság.

E' nélkül sem a' felhordott nemzetiségek sem az ellenirányu vallásos érzet, sükeres ellentállásra 's a' veszély' elhárítására képessé szilárdulni nem fognak; mert ez azon föld, melly azok' gyökereinek táplálékot adhat.

Igenis csak alkotmányos létben 's lét által kaphatnak, mind a' szlávtságtól elkülönözött, mind

azzal ellenkező érdekű nemzetiségek olly erőre, melly saját létüket 's kormányaik' fenmaradását, bár mi viszontagság ellen is biztosíthatja; 's csak alkotmányos lét teheti a' most ellenségesen 's fenyegetőn álló szláv népeket ártalmatlanokká; sőt azokat biztos frigyessékké varázsolhatja át.

Alkotmányosság az — mint mondám — mi- nek szent köréhez, sem orosz önkény és zsarnok- ság sem békebontó forradalom nem közeledhetik. Ez a' nemzetek' 's álladalmak' egészségi állapotja. A' hol 's mig ez van: sem zsarnokság' sorvasztó kórsága sem forradalom' hagymáza nem létezhetik. Mind a' két mérget megsemmisítő ellenszer ez.

Mint egyént tehetőség, önállásra segitvén, mentté teszi szolgaság' kénytelenségétől 's attól, hogy magát más' önkénye alá kelljen vetnie; 's így enyészteni azon fő utat és módot, melly által hatalmasok mások' uraivá válnak; ugy jogok' 's alkotmány' birtoka óv meg leginkább nemzeteket zsarnoki hatalom alá eséstől. Alkotmányos jogok' 's szabadság' birtoka emeli ugyanis az öntudatot 's önbecs- érzetet zsarnokság elleni teljes gyűlö- letté; 's azoknak élvezése utolsó csepp vérig vé- dendő kincské válik. E' védelemre pedig, a' le-

hető legnagyobb erőt nemzetben épen azon jog-szerű alkotmányos szabadság fejt ki.

Másfelől valamint tehetőség mentté tesz a' kísértettől, inségtől szabadulásért vétkes szerzésnek tilos vagy nyílt útjára vetemedni; ugy jogok' 's szabadság' szerzéséért tilos útra lépést alkotmányos jogok' birtoka szükségtelenné 's czéltalanná teszen; 's az arrai vágyat 's törekvést létre sem engedi jönni. Alkotmányos országban, forradalmasok helyes jogokérti küzdés' álorczáját nem használhatják, melly alatt gyakran másutt undok vágy és szándék rejtezik. Hol jogszerű lét 's alkotmányos szabadság van, ott minden irány 's minden merény a' fenállónak felforgatására, vétkes rendbontói bélyeget hord magán, 's mint olyan minden jó polgárt maga ellen idéz fel.

Alkotmányosság tehát az, mellynek zászláját kell mind azon hatalmasságoknak megragadniok, mellyeket orosz tulnövő felsőség, vagy forradalmi veszély fenyeget.

E' hatalmas zászló' megragadására 's kitűzésére mindenek előtt Austria 's Poroszország van meghíva. — Ha e' két hatalom az alkotmányosság' szent lobogóját kitűzi: lelkesedett elra-

gadatással fogja ez alatt az egész civilizált világ a' hűség' esküjét letenni. Ez alá gyűlend minden, ki értelemmel 's erkölcsi érzettel felruházott teremtményhez méltón, irtózik zsarnoki vas vesszőtől 's borzad forradalmi dühöngésektől; szóval minden, ki rabszolga vagy fene vad lenni nem akar.

Igaz, hogy irtóznak illy szerepváltozástól a' hatalomnak mostani kezelői. Sokaknak természetökké vált az alkotmányosságtóli undorodás; 's megrögzött bennök az azelleni balitéletek- 's fonák nézetek-szülte gyűlölet. Hideg borzogatja vagy harag hevíti, annak csak nevét is hallván.

Kivált Austria' hatalmasaiba van ezen alkotmányosságtóli undorodás 's annak gyűlölete belenőve. — Ministeri mindenhatóság, igaz, hogy alkotmányosság mellett nem létezhetik. A' hatalom gyakorlatának legkényelmesebb polcza az, mellyen sem felelőség sem ellenzék vagy nyilvánosság szabad akarat szerinti cselekvést sem nem gátol sem nem nehezít: mellyen minden jóért dicséretet 's köszönetet lehet aratni, — hibákért 's okozott sértések- 's szenvedésekért pedig az uralkodó' sérthetlen személye megé szoktak bujni. —

Kik illy polczon vagy a' körül ülnek, vagy ülni vágyásuk 's reményök van, nem örömet távoznak attól. De ha van keblökben az uralkodó ház iránt igaz hűség 's az egész álladalom' fenmaradásaért buzgóság: nem lehetnek idegenek ez áldozatot — ha nekik terhes és kellemetlen is — megtenni most, midőn az egésznek fenmaradása 's a' ,lenni és nemlenni' kérdés függ attól.

A' hivatalnokok' tábora, melly általán véve alkotmányosság' létre jöttének legnagyobb ellensége 's legerősebb gátja; — melly az austriai birodalomban azon mindenek felett álló kövült hatalom' az ugy nevezett System', rendszer' lomha súlyával csigázván a' kormányzottakat, 's maga is az által csigázva — eszközli az igazgatásnak csigamenetét; e' had — mondom — alkotmányosságban, kényelmes és jól kamatoló helyzete' 's hatalma' sirját rettegi; pedig alkotmányos rendszer mellett is elég kilátás van hivatalt viselni ohajtók' számára; sőt szorgalom, munkásság 's tehetőség épen ott teszi azt a' legszebb 's legjutalmazóbb pályává.

Austria nem tisztán korlátlan hatalom — 's az nem is lehet. Mint magyar király korlátolt; 's

csak mint olyan lehet magyar király. Ezen korlátoltsága 's többi országai-beli korlátlan hatalma, egymás ellen gúny 's kölcsönös szálka egymás' szemében. Egy-helyt vallania 's követnie kell olly elveket, mellyeket másutt tagad és kerül. Illy korlátolt 's korlátlansági kettős szerepben nem diszelhetik. De ha teljesen korlátlan hatalom volna is; mint illyen sem játszhatnék első szerepet. A' korlátlanságnak feje, vezére 's képviselője az orosz hatalom. Minden más hatalom, melly a' korlátlanság' zászlaját tűzi ki, okvetlen annak vezérsége 's felsősége alatt áll. Austria — mint nem is mindenütt, tehát nem tisztán korlátlan hatalom — e' téren csak alárendelt helyzetben lehet; 's hogy e' helyzetben is mennyi felől és mi minden fenyegeti 's teszi fenmaradását kétségessé, már láttuk. Ellenben ha alkotmányosságot tűz ki jelszóul; ha igy civilisatiónak 's jogszerű békés haladásnak vezérévé lesz; ugy biztosan Európa' első hatalmává váland. Olly elsőségre kap, melly haszinte felül emelendi is azon, hogy bár minő hatalomtól is félnie ne lehessen, — de sérteni és nyomni senkit sem fog; 's Európa' egyensúlyát, sem kereskedése sem hadi

ereje vagy politicája által, sem anyagi sem szellemi tekintetben zavarni vagy veszélyeztetni bizonyosan nem fogja.

Vigyázni kell Austriának, nehogy Poroszország megelőzze azon vezérség' felvállalásában. — Ha ez történnék, Poroszország magasodnék első német hatalommá, 's annyira emelkednék, mi a' dolgok' természetes helyzetét zavarná; mert hogy Austria mint nagyobb játszódjék fő-, 's vele Poroszhon segéd-vezéri szerepet, ez maga' rendén van; 's a' porosznak tekintélyét 's állását koránsem nyomná annyira, mint a' mennyit ártana gyengítve 's kisebbítve amannak, ha a' kisebb álladalom 's hatalom válnék irányt-adó hatalommá 's olly roppant erő' gyűlpontjává. — Illy viszony Austriát vagy arra kényszerítené, hogy legnagyobb ellenségének, t. i. az oroszoknak vesse magát karjai közé, vagy is inkább elnyelésre kész torkába; vagy pedig hogy másodrendű, sem egészen korlátlan sem valóban alkotmányos, — sem német sem szláv sem olasz sem magyar; hanem mint mind ezek közt ingadozó hatalom, tengetné még darabig sinlódó létét.

A' porosz kormány kezdi érezni, hogy csak

mint alkotmányos hatalom lehet a' határtalan orosz hatalommal szembe erős; 's hogy mint ilyen, mennyi hasonszenvre 's mennyi segédre számíthat; 's minő roppant erők fognak benne egyesülni, 's használatára készen állani. — Bölcs tapintattal 's kimélettel kezdett e' kormány az átalakulás nagy művéhez. Adja az ég, hogy halkkal-haladására maradjon elég ideje, 's abból ki ne fogyjon. De az idő sebesen, hatalommal 's következménydúsan halad; 's lehet, hogy szükséges lenne, legalább az elv' 's akarat' kimondásával nem késni: az alkalmazást 's kivített rögtönözni, természetesen kábaság 's vétek lenne.

Austriának 's Poroszországnak együtt kelene az alkotmányosság' lobogóját kitűzni. Nemethonnak minden fejedelme 's minden nemzete, 's általában minden alkotmányos ország 'csatlakoznék ezen szövetséghez 's egyesülne abban. — Ez lenne a' valódi szent szövetség.

Ha Austria, mint Magyarországra nézve már alkotmányos hatalom, ez országnak alkotmányát tiszta szándékkal 's szilárd akarral ápolni 's öregbíteni akarja; ha annak hiányait pótolni, hibás vagy gyenge oldalait, helyesség' 's kor' kivá-

natihoz képest kiegészíteni 's kijavítani segéd kezeket nyújt, 's mind erre egész törvényes hatalmát használja: hihetetlen gyors léptekkel váland ezen ország olly hatalommá, melly szeretett királya' erejét 's dicsőségét nagyra emelni, 's hatalma' fontosságát Európa' mérlegében tetemesen súlyosítani — már magában is, de annyival inkább az alkotmányilag rokon több országaival az álladalomnak — képes lenne.

Ezen kívül alkotmányossá kellene Austriának többi tartományait is tenni.

Alkotmányt 's képviseleti rendszert adván Lombardiának: lelkesedés kötné és minden viszon- tagságoknak daczoló hűség e' tartományt 's e' nemzetet hozzá. Roppantra fejlődnék annak ereje; 's más függetlenségi ábrándok 's forradalmi csá- bitások ellen teljesen 's állandóan biztosítva lenne.

A' német birtokok u. m. Austria, Steyer- ország, Tyrolis, együtt képezhetnének alkotmá- nyos testet. Slésziának, haszinte földészetileg el van is szakítva, de mint nagyobbára német tar- tománynak, ehez kellene tartoznia. Karinthia- 's Karnioliában van talán a' német elem any-

nyira fejlődve 's terjedve, hogy ezek is amazokhoz csatoltathatnának. Minden esetre az ott létező szláv nemzetiség iránt illő kimérettel kellene lenni. Lehetne azoknak viszonyuk olyan, mint Magyarhonhoz a' horvátoké, vagy Erdélyben a' szászoké.

Csehországnak 's Morvának külön kellene alkotmányos valódi szláv országot alkotni.

Gallicziának hasonlóan saját alkotmánnyal kellene birnia, 's tisztán lengyel tartományként léteznie.

Isztriának olasz-lakta része Lombárdiával; szláv faju része pedig Dalmatiával egyesülhetne.

Dalmatiának, mint ugy is magyar jusun birt országnak 's mint a magyar korona' kiegészítő részének, Horvát- és Tótországhoz kellene kapcsolatnia. Mind ez utóbbiakban, a' szláv nemzetségnek bántatlan hagyása 's annak polgári beléletökbeni teljes divatozása mellett, a' magyar alkotmány' malasztait azokra teljesen kiterjesztvén, ezen malasztok' birásának feltéte lenne: Magyarországali szoros és feloldhatlan kapcsolatuk.

Azon mentség 's ellenvetés, miszerint ez vagy ama nép alkotmány' birására még meg nem

ért, és hogy alkotmánynak adása 's létre hozatala kényes, sőt veszélyes feladat, — már elványolt 's kicsipelt. Hasznos ugyan, sőt szükséges, hogy alkotmány történeti előzményeken 's alapokon nyugogyék, 's hogy a' nemzet' jellemében és beléletében legyen gyökerezve; de hogy lehet olly nemzeteknek is alkotmányt adni, mellyek koránsem tartoznak a' legfejlettebbek közé, 's hogy lehet minden veszély 's nyugtalanság nélkül azt egyszerre létrehozni, — Oláhország' 's Moldva' példája is mutatja; hol 1831-ben egyszerre adatott 's minden rázkodások nélkül egyszerre hozatott létre alkotmány.

Az említett alkotmányossá válandó országok közti kereskedési viszony, kölcsönös engedést és kiméletet tartva szem előtt, megfejthetlen feladat bizonnyal nem lenne. 'S annyival inkább nem lenne, mert ha illy álladalmi szövetség léteznék, mellynek tagjait alkotmányi rokonság 's tehát közös érdekek 's életfeltételek csatolnának össze; bizonnyal kölcsönös áldozatokkal is képesek lennének — egyik a' másik' egyes érdeke iránt szintugy tekintettel lenni, mint a' közös álladalom' nagy egésze' javát előmozdítani. Illy viszony- 's hely-

zetben bizonyosan Magyarország sem lenne idegen olly terhekbeni osztozástól, mellyektöli mostani mentessége miatt most szükségesnek vélik, vele — sok tekintetben — mint mostohával bänni; 's azon mezőnek tekinteni, mellynek takarmányával kell másokat bő fejisre alkalmasakká tenni. Midőn az austriai birodalom' minden országa 's tartománya, saját polgári 's képviseleti alkotmányának jótéiteit 's biztosságát élvezvén, ezen öntudattal bíró 's jog-szerű polgári életműködésében a' birodalmi nagy szövetség' osztályos és kiegészítő részének tekintethetné magát: bizonynyal örömmel fedezné mindenik, mind kebelbeni 's önhozzájárultával meghatározandó 's kezelendő kiadásait, mind pedig az egésznek szükségeit, mellyről a' nyilvános kimutatások meggyőzők lennének az iránt, hogy azok az egésznek 's következőleg az egyes részeknek is javára tétettek.

Illy általános alkotmányos-lét minden tehervitelnek illy saját hozzájárulássali elhatározása 's kezelése, 's minden álladalmi közös kiadásokröli nyilvános kimutatás 's számadás, bizonynyal késszé tenné a' birodalom' minden országait — Magyarhont sem véve ki — maguk közt felosz-

tani 's felvállalni a' monarchia' adóssági terhét is.

A' nemzetek általi illy magukra vállalása ezen tehernek 's közös jótállásuk 's felelőségek alái vétele — minő magasságra emelné, 's minő szilárddá tenné Austria' hitelét. Ez lenne legjobb 's legkönnyebb mód — de hihetősen egyedüli is — minden pénzügyi bajokat enyésztetni 's a' pénzügyet biztosítani. Mi, megtekintve azt, mi e' pénzügy felől, az azt környező homályon keresztül köztudatra jöhetett, 's mi valóban nem kis mértékben látszik aggasztónak, — bizonyval nagy tekintet érdemel.

Ha Austria illy saját nemzetiségeken alapult országokból 's nemzetekből álló, 's rokon érdekek 's közös uralkodójok iránti buzgóság által anyagilag 's szellemileg összeforrott alkotmányos hatalom lenne: azon keblében sok idegen elem, melly most egymással 's vele ellenségesen áll szembe, 's melly közt van, mi veszéllyel fenyegeti — biztos frigyésévé 's ereje' mind annyi tényezőjévé válnék. — Az orosz befolyás szláv népességére megszűnnék; mert attól nem volna többé mit reménylniök; 's alkotmányos állásukban olly

áldást bírnának, mit azon korlátlan hatalomtól nem várhatnának. — A' forradalmi törekvések' mérgé sem működhetnék, mert bírnák a' nemzetek azt — 's bírnák békés uton 's jó fedelmök' nevét áldván érte — miért forradalmi vésteljes merények-re lettek volna képesek vetemedni: t. i. nemzetiségökön alapult alkotmányos létet.

Ha Austria, mint az alkotmányosság' óriása a' hasonlóan alkotmányos Poroszországgal, az alkotmányosság' 's civilisatio' feje- 's vezérékint fellépve, e' dicső lobogó alá gyűjtené Némethon' minden országait 's nemzeteit, mellyek nemzetiségök' 's alkotmányos létök' védőit bennök szemlélnék; — ha e' két hatalomban látná az egész civilisált Európa, a' jogszerűség', nemzeti függetlenség, felvilágosodás' és szabad kereskedés' hatalmas pártolóit; — bennök azokat, kik a' durva hatalom 's korlátlanság ellen szintolly erőteljesen 's elszántan készek 's képesek küzdeni, mint a' zabolátlanság 's forradalmi ezerfejű zsarnokság ellen: nemzetekből 's uralkodókból összetömött olly védhatalom alakulna, mi Európa' jövődjét, a' dolgok' 's események' bár minő fordulta' esetére is, állandóan biztosítaná.

Illy alakuakká válván 's illy irányt vevén a' dolgok, azoknak bár minő előre látható vagy véletlen események által veendő akármilyen nemű fordulatra bizonytalansággal ez említett alak' és jellem' bélyege nyomtatnék; 's mind az a' civilisatio' és jogszerűség' érdekeivel, 's nemzetiség' 'a alkotmányosság' szellemével megegyezővé lenne.

Ha, midőn a' magát túlélt 's elaggott török hatalom' európai uralkodásának végórája — akár így akár amugy idézve elő — ütend, az említett alakult alkotmányos szent szövetség léteznék: bizonyos lehetne Európa, hogy a' szétomlott birodalmat vagy annak nagy részét, sem az orosz hatalom nem nyelné el, az által — a' már is túlsúlyú — minden több hatalmak' fejére növendő; sem, hogy azon birodalomnak több részeiben forradalmiszellem — fuvallta belháború' harapózandó lángja loboghatna, 's a' nyers erő 's fejtelenség — üzhethék hatalmukat.

A' szétomlott birodalomból, hihetősen ama szövetség' közbejötté által 's oltalma és kezesége alatt, külön- 's önállású országok emelkednének — nemzetiségben gyökerezett alkotmánnyal bírók; a' civilisatio' mint megannyi új hódítma-

nyai, s az értelem' és szellemi 's anyagi jólét' fejlődésének mind annyi új 's dúsan termendő mezőit.

Lelket-emelő 's felséges jövőendő' lehetőségének képe tűnnék fel. A' régi Byzancz emelkednék, mint fővárosa keresztyén uralkodóháznak 's országnak; de nem a' hajdanihoz hasonló elpuhult- 's vétkek által megvesztegetettnek, — hanem polgárisodás' 's alkotmányosság' nagy célját magának kitűzött, fiatal — 's józanság által vezérelt erőben kelő országnak lenne fővárosa; 's székhelye Némethon' uralkodó háza közül választott olly királynak, kiben mesterségek', tudomány' 's kereskedés' buzgó pártolóját találná.

A' jelen Görögország, azon göröglakta körülte fekvő tartományokkal gazdagodva, mellyek most alkotmányos léte' sánczain kívül maradtak, — ősi dicsőségének 's míveltségének méltó örökösökint, mind inkább öregbedő 's fejlődő alkotmánya által, jelen uralkodó háza alatt' Európa' alkotmányos hatalmainak dicső családjában méltó és hasznos tag lenne.

A' török alatti szláv tartományok, mint Bosnyák- 's Bolgárország Szerbiával együtt, saját

nemzetiségök- 's műveltségi helyzetökhöz illesztett alkotmánnyal felruházott szláv vagy illyr királyságot alkotnának; mellynek trónját az austriai ház' egy tagja foglalná el.

Oláhország 's Moldva együtt, sem kiterjedésre 2000 □ mf.) sem népességére (3,200,000) nem felette kicsiny királyságnak. Helyzete olly kedvező, a' természet annyival áldotta meg, hogy értelmileg fejlődő nemzetiség annak a' civilizált világban nem csekély, 's a' közérdekekre nézve igen hasznos helyet jelelhet ki. E' két fejedelemség most is alkotmányos. 'S ezen rokonjellemű két alkotmányt egyesíteni, 's annak gyenge 's hiányos oldalait kijavítani bizonynál sokkal könnyebb lenne, mint a' millyen vállalat volt — a' török önkény alatt álló 's ahhoz szokott e' tartományokat, egyszerre új szabásu constitutiókkal látni el: mi pedig 1831 évben minden rossz következesek nélkül megtörtént. Ezen nemzeti 's vallási egységgel megáldott tartományok, 's ezen jó hajlamokkal 's tehetségekkel felruházott nemzet szép jövődőt reménylhetne egy erőteljes uralkodás alatt. E' szép jövődöje' biztosítására szükséges lenne, hogy ne mint most, választás-alatti

legyen fejedelme, 's hogy e' király hasonlóan a' koronás családok' p. o. a' francia uralkodó ház' egyik ivadéka lenne.

Az ennyire alkotmányossá lett Európa' helyzete, 's a' nemzetiségek' illy jogszerű diadalának mulhatlan postulatuma, 's az örök igazságtól meg nem vonható adó lenne: Lengyelországnak nemzeti 's alkotmányos önállásra emelése.

Az említett átalakulások által, mind Austria' mind Poroszország' jövődjé biztosítására nézve annyit nyert volna, miszerint örömet átengedhetnék lengyel birtokaikat egy lengyel királyság' alkotására. 'S ennek tevése nem csak engesztelő áldozat lenne az egykori botrányos, menthetlen, 's áldást épen nem hozott helytelenségért; hanem mint bölcs számítás' szüleménye valódi hasznot gyümölcsozna.

Mind ezen kifejezett nézetek 's ohajtások koránsem tárgyazzák 's feltételezik az Oroszbirodalom romlását; sőt csak valódi kárát sem. — Olly tömérdek annak kiterjedése, olly roppantak segédforrásai, annyit tehet önkeblében, 's annyit kell tennie; miszerint századokig élénk 's feszült munkásságot igénylő tevési kör áll előtte, ha né-

pesedését, miveltségét 's kereskedését azon polcz-
 ra akarja emelni, mire mind az emelkedhetik. —
 Hogy valóban ez — áldást érdemlő czélja; 's hogy
 Európát igája alá vetni, 's a' felett nyomasztó
 felsőséget gyakorolni, vagy annak bátorságát 's bé-
 kéjét zavarni nem szándékozik: mind ezt bizony-
 nyal lesz alkalma bebizonyítani a' hihetősen nem
 sokára bekövetkezendő keleti átalakulás' alkalmá-
 val. Hogy e' keleti viszonyok iránti lépéseivel
 zsákmány-nyerést 's hatalomterjesztést nem terve-
 zett, megmutathatja azzal, ha majd az ott saját
 nemzetiségek szerint alakulandó alkotmányos or-
 szágok' létre-jöttét nem ellenzendi. Illy orszá-
 gok' létre-jötte ugyanis a' civilisatiót 's ebből
 folyó nemzetek közti élénk közlekedést 's keres-
 kedést, s következőleg ipart 's tudományt mozdit-
 ván elő, 's az egész emberi nemre nézve jótékony
 s értelmi 's anyagi hasznot árasztó lévén — azok'
 létre-jöttét pártolván meg fogja mutatni, hogy e'
 közös haszon és jólét neki is szívéen fekszik. —
 És azon országok, az ő fenyegető túlsulya ellen
 a' többi Európa' egyensúlyát biztosítandván: azok'
 említett pártolásával be fogja bizonyítani, hogy ez
 egyensúlyt feldúltni nem akarta; 's hogy Európa

nyugalmát 's bátorságát annyira méltányolja, miszerint helyesli, hogy annak az ő túlhatalma ellen, megnyugtató 's biztosító más kezessége is legyen — mint csak az ő trónján ülőknek könnyen változható személyessége 's mérséklete.

És hogy Európa' békéjére 's bátorságára nézve illy méltányosság 's helyesség vezérli politicáját— azt mindenek felett azzal bizonyíthatja be, ha ő is kész lesz azon védbástya' felépítését eszközölni, melly nélkül Európára az orosz hatalom 's annak politicájától, vagy valamelly uralkodójának hódító szellemétől mindig veszély áradhat. Ezen védbástya kétségen kívül Lengyelország.

Ha ezen egész nemzetnek, független és saját, de nem orosz-, hanem más, p. o. porosz házbóli király alatti alkotmányos országgá alakulásában megegyezik: ugy — de csak is ugy — lesz rágalom minden, mi az oroszoknak felsőségre sőt egyetemes monarchiára törekvése felől mondhatatik.